

Museoak udarako dira

Gauza ederra da udara. Haurrak jolasean, gazteak maite kontuetan, helduak alferrean, udara da urtean zehar egin ezin izan ditugun gauza horiek guztiak egiteko garaia. Asko eta asko kanpora joaten dira, kasik abiatu diren bezala itzul-tzeko, hitzen bat edo beste ikasita, eta aurreiritzi pare bat gehiagorekin, normalean. Hori bai, jendeak maite du (jendea gu gara) bazterrak ikustea, argazkiak egitea, eta gero kontatzea non ibili den, zein leku ederrak ikusi dituen, zein diferente bizi den jendea han, urrutian, eta azkenean zertarako, eta beti ondorio berera iristeko: zein ondo bizi garen hemen. Eta holaxe urtero.

Urtero bezala, museoak turistaz betetzen dira, hiri orok badu bisitatu beharreko museoren bat, hiri orok badu gurtu beharreko lekuren bat, hiri orok badu erakusketa bereziren bat udaran, euria egiten badu jendeak aterpe hartzeko modukoa, bero sapa itogarria egiten badu jendeak freskura bilatzeko egokia. Zer erakusten den, zeini zaio axola? Bilbo-ko Guggenheimera datozenak, erakusten denaren arabera etortzen dira? Udara da, etxean gelditzea bekatu den garaia. Ibili, ikusi bazterrak, ikusi museoak, egin zerbait diferentea, ahaztu urtean zehar burua jan dizuna.

Ahaztu, horixe da udaran egiten duguna. Ordura arte hil ala bizikoak ziren eztabaida txit garrantzi handikoak, itzal-tzen hasten dira uztailearekin batera, eta erabat desagertzen dira abuztuan. Kontu batzuk berpizten dituzte irailean, politikariek hala nahi badute behintzat, baina beste guztiak hor gelditzen dira, udarak utzitako errautsen artean. Harri-garria da zinez: urtean zehar hain inportantea izan bada, zergatik ez abuztuan? Inportantea bada, urte osoan izango

da inportantea, ez? Ez dago albiste bat udaran ematea bezalakorik, inork ez dezan hitzik egin, ahotsik altxa.

Udara hastear zela eman zuen Bizkaiko ahaldun nagusi Jose Luis Bilbaok berria: beste Guggenheim bat egiteko asmoa zutela, oraingo hau Urdaibain. Udara gainean zelako-edo, ez zuen hauts askorik harrotu kontuak. Alderdiak kexatu ziren, bai, baina ez proiektuaren nolakoagatik, EAJk bere kabuz erabaki eta Jose Luis Bilbaok inorekin hitzartu gabe bota zuelako baizik. Baten batzuek zalantzaren bat agertu zuten, halako paraje batean beste Guggenheim bat eraikitzeak zer nolako ondorioak ekarriko ote lituzkeen esanez, biosfera babestuari kalte egin liezaiokeela-eta. Baina kulturaz, fisik ere ez inork. Sartu zaitez www.politikak.org webgunean, eta begiratu zenbat sarrera dauden gaiari buruz, eta batez ere, begiratu zenbat erantzun dauden. Etsiak hartzeko modukoa. Erramun Landari irakurri nion behin, herri honetako giro kulturala oso eskasa zela. Exajerazioa iruditu zitzaidan orduan. Motz gelditu zela pentsatzen hasia nago gaur.

Kontua ez da sarrera gutxi eta erantzunik batere ez dagoela arestian aipatu webgunean, nahiz eta hori sintoma argia izan. Kontua da hasi proiektuaren aurkezpenetik eta beste alderdien erantzunetara, arrazoiak (edo aitzakiak) ekonomikoak direla, urbanistikoak, turistikoak edo ekologikoak, baina sekula ez kulturalak, artistikoak. Inork ez du proiektua arrazoi kulturalekin justifikatzen. Krisiari aurre egiteko izango dela, ikur bat izango dela, totem bat, eskualdea berpizteko balioko duela... kulturaz hitzik ez inork, arteaz hitzik ez inork. Pentsatzekoa zen. Bilboko Guggenheimekin hasitako bidean beste urrats bat besterik ez da hau. Museoak industriaren ordezkotik, ekonomiaren mesedeko eta menpeko beraz, zer ikusirik ez artearekin. Arteak ezkurra ematen duela idatzi zuen Joseba Sarrionandiak *Hitzen ondoeza* liburu zoragarrian, baina gaur eta hemen, arteak diru asko mugitzen du, turismoak bezalaxe, eta museoak bete egiten dira udaran, jendez eta diruz.

Dirua egitea, hori bai artea

Bada krisi hotsa bazterretan. Astebeteren barruan jakin dugu aurrezki kutxa handi batek erreka jo duela, eta munduko aseguru etxe handienak laguntza eskatu diola AEBetako gobernuari. Oraindik ikusteko dago hemen ze eragin izango dituen, baina gauza bat da segurua: artelanen salmentari ez dio asko erasango. Aberats zahar eta berriek, guztiek nahi dute artelan bat erosi. Enkante-etxeak abasto eman ezinda ari dira. Duela hiru bat hilabeteko albiste baten arabera, Dubain egindako enkante batean, enkantean jarritako guzti-guztia saldu zen, baina erosleek ez zuten esku hutsik alde egin nahi, eta gehiagoren eskean hasi omen ziren. Hauek ez daude krisian, antza.

Irailaren hasieran, berriz, Erresuma Batuko pertsonarik aberatsenen zerrendan dagoen Damien Hirst artistak bere lanak enkantean jarriko zituela iragarri zuen. Horraino dena normal. Enkante honek bazuen berezitasun bat, ordea. Artistak berak salduko zituen lanak, galeria edo bestelako tartekorik gabe. Esan gabe adierazi zuen bere lanaren lepotik inor aberasteaz aspertuta zegoela. Zer pentsatu behar dute orduan, beretzat lanean ari diren 120 langileek?

Ez dira azkenean gauzak hainbeste aldatu. Errenazimentuko artistek tailerrak zeuzkaten, eta mezenasak. Damien Hirstek tailerrak dauzka, eta erosleak. Erosle aberatsak. Astebete iraun zuen iraileko enkante horretan, inoizko preziorik altuena ordaindu zen bizirik dagoen artista baten lan bategatik. Gaurko aberatsak ez dira lehenagokoen oso bestelakoak, eta italiarrek *distacco* hitzean bikain laburbiltzen duten hori bilatzen dute artelanak erositak.

Kontu honen harira oso artikulu interesgarria irakurri ahal izan genuen www.rebellion.org webgunean. Philippe Pataud Célérier zen egilea, eta Lucía Verak itzuli zuen espainolera. Hainbat kontu aipatzen dira artikulu honetan, eta besteak beste, Damien Hirst artistaren arrakastaren zergatiak aletzen ditu. 80ko hamarkadan ezagutu zuen Charles

Saatchik, munduko publizitate agentzia handienetako baten jabeak, Damien Hirst, eta bere lanak erosten hasi zen. Handik urte batzuetara, 1995ean, Tatek ematen duen Turner Saria jaso zuen. Sari hauen sortzaileak, The Patrons of New Art (Arte Berriaren Patroiak) izeneko mezenas talde bat eta Tate bera ziren. Mezenas talde horretan zegoen, nola ez ba, Charles Saatchi jauna. Ez du esaten iruzurrik egon zenik, ez du esaten Saatchik azpijokorik erabili zuenik. Datuak ematen ditu. Pentsa beza bakoitzak nahi duena.

Eta datu gehiago ere ematen ditu. *Art Review* aldizkariak urtero kaleratzen duen «Power 100» zerrendan, arte garaikidearen esparruan gehien eragiten duten 100 laguneko izenak agertzen dira. 2007ko zerrendan, bostetik bat ziren artistak: 6. tokian Damien Hirst, 13.ean Jeff Koons. Aldiz, 2002an bostetik bat ziren bildumagileak herena izatera pasatu ziren 2007an. Gero zetozen, %22rekin, galeristak eta tartekoak. Eta beste datu hau ere ematen du: bildumagileen %74, estatubatuarra edo britainiarra da. Hurrengo datu hau Natalie Moureaux ematen du: munduko 200 bildumagile garrantzitsuenen zerrenda hartuta, gehienak museoren bateko administrazio kontseiluan daudela ohartuko gara. Kontua hau da, beraz: sarea hain ondo osatuta baldin badago, eta hainbeste diru jokoan, nork zehazten du artelan baten balioa? Nahiagoko nuke beste erantzun bat edukiko banu, baina tamalez, garbi ikusten dut arrazoi duela Alain Quemin soziologoak: «Gaur erosleak egiaztatzen du artista, XVIII. mendean Akademiak bezala». 200 bildumagileen zerrenda horretan, ba ote da Guggenheim Fundazioko inor?

Zer dira ba 13.000 urte gizakiaren historian?

Orain dela 13.000 mila urte ez zegoen Guggenheim Fundaziorik, ez Charles Saatchi jaun txit agurgarririk, baina gizakiak marraztu egiten zuen. Zergatik? Ez dakigu gauza garbirik. Baina badakigu marraztu egiten zuela. Ordukoak omen dira, milaka urte batzuk gorabehera, Debako lurretan

egon arren Zestoatik bertan dagoen Ekaingo haitzuloan aurkitu zituzten marrazkiak. Zinez diotsuet, inoiz egin dudana barne bidaiarik bortitzenetakoa izan zen Ekaingo haitzuloa egin genuena. Baimena eskatu genuen Aranzadira, eta handik hilabete batzuetara, baiezkoa eman ziguten, eguna eta ordua jarri, eta gidari bat bidali denboran atzera egindako bidaiari ez gintezen gal. Inoiz ikusi dudana gauzarik ederrenetako bat da Ekaingo haitzuloa, hartz eta zaldien marrazkiek are ederragotzen dutela.

Badakit, ez da gauza bera, baina ikustekoa izango da Zestoan ireki berri duten Ekainberri, Ekaingo haitzuloaren erreplika. Garai batean jendea bizi zen leku batean sartzeak sortzen duen sentazio berezia galduko da, baina irabaziko da erraztasunean eta erosotasunean. Jendeak esku-eskura izango du ordu hartako marrazkiak ikustea. Zinez diotsuet, ikaragarria da. Ikaragarria da marrazki haiek ze aldaketa eragingo zuten imajinatzen hastea.

Oso artikulua interesgarria idatzi zuen Felix de Azúak irailaren 13ko *El País*-en. Bertan esaten zuen zaldia, bisontea, mamutak irudikatzea hauek mailaz jaitea zela, unitate abstraktuetara mugatzea. Aurrerantzean ezin hitz egin zaldi honetaz edo beste hartaz, zu bezain eta ni bezain izate argi eta garbiez. Lehen irudiaren ostetik, zaldi guztiak zirela dominatu, zaldi hau eta zaldi hura Zaldia bihurtu zirela. Filosofiaren hastapenak beraz ikusgai Zestoako Ekainberri.

Artearen historia, Historiaren artea

Urriari jarriko dute martxan Haizea Barcenillak eta Saioa Olmok www.wiki-historias.org webgunea. Euren xedean artean, artearen historia beste modu batera egiteko modua jartzea da. Jendeak parte hartzea nahi dute, artistek euren datuak eta kontuak idaztea hor, norberak bere burua auto-definitzea bestek defini dezaten zain egon gabe. Ikuskizun dago egitasmo berri honek zer emango duen, baina egileak ezagututa, emaitza interesgarrikerik ekar dezakeelakoan nago.

Hainbeste fundazio, administrazio kontseilu eta bildumagile aberatsek Artearen Historia idazten duten bitartean, jendeak artearen historia ez ezik, historia ere idatz dezakeela sinesten dute behintzat. Eta historia idaztea, gure historia idaztea, behar-beharrezkoa dugun artea da.¶